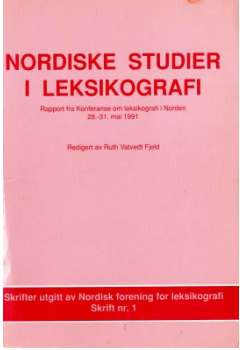

NORDISKE STUDIER I LEKSIKOGRAFI

Titel:	Ordets makt - Hilsningstale ved åpningen av nordisk leksikografkonferanse Universitetet i Oslo 28. mai 1991	
Forfatter:	Inge Lønning	
Kilde:	Nordiske Studier i Leksikografi 1, 1992 Rapport fra Konferanse om leksikografi i Norden, 28.-31. mai 1991	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nsil/issue/archive	

© Nordisk forening for leksikografi

Betingelser for bruk af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre Nordiske studier i leksikografi (1-5) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Inge Lønning

Ordets makt

Hilsningstale ved åpningen av nordisk leksikografikonferanse
Universitetet i Oslo 28. mai 1991

Kjære leksikografer
fra alle de nordiske land!

Det er et privilegium å kunne ønske dere velkommen til det overdådige norske forår, til hovedstaden, til hovedstadens universitet og til Blindern. Så vidt jeg har forstått, er dette den første nordiske kongress for fagområdet leksikografi. Det gir begivenheten en særlig rang, og gjør det desto mer kjærkomment at dere har valgt å la den gå av stabelen her hos oss, ved Norges eldste og største universitet. Jeg håper at dere vil finne arbeidsmiljøet brukbart både innendørs og utendørs, og at det faglige og kollegiale utbytte må bli så godt at kongressen for fremtiden blir en selvsagt og uunnværlig fellestradisjon for de leksikografiske fagmiljøene i Norden.

Om det nordiske samarbeidet kan mangt sies, som vi alle vet. Især når en ny sesjon i Nordisk Råd står for døren, har kommentarene en tendens til å bli lett overbærende i tonen; de store politiske resultater er det ikke alltid like lett å få øye på. Ikke desto mindre vet vi jo godt at vi er begunstiget, vi som bebod det felles nordiske kulturrom. Vi er begunstiget med et språklig fellesskap som gjør at landegrensene ikke representerer kommunikasjonsbarrierer av betydning. Og vi er begunstiget med en noe nær ideell blanding av likheter og ulikheter oss imellom. De nordiske land er så like at sammenligninger vil være mulige og nærliggende å gjennomføre på de aller fleste områder, og samtidig så ulike at sammenligningene vil være interessante og bidra til å kaste lys over fellestrekk såvel som over egenarten i det enkelte folks kulturtradisjon.

Det siste tiår av det 2. årtusen er internasjonaliseringens tiår. Ingen som er knyttet til en institusjon for forskning og høyere utdanning kan unngå å ta opp den utfordring som ligger i at jernteppet er falt, og at de ideologiske kommunikasjonssperrene i Europa er borte. Det forekommer rett som det er - så i norsk debatt i hvert fall - at det nordiske og det europeiske stilles opp mot hverandre som om det skulle dreie seg om et enten eller. Enten nordisk samarbeide eller europeisk integrasjon, - det vil si: i den utstrekning det europeiske fellesskap utvides til å omfatte alle eller et flertall av de nordiske land, vil det nordiske samarbeide miste sin interesse.

En slik tankegang må bero på en åpenbar misforståelse. For førti år siden kunne det kanskje ha et snev av mening å betrakte et nordisk forsvarsforbund som alternativ til NATO-medlemskap. I dag har det ingen mening å se på nordisk samarbeid som et alternativ til europeisk integrasjon. Derimot har det særdeles god mening å se et styrket, utvidet og fordypet nordisk samarbeide som en uunnværlig bestanddel i den internasjonaliseringsprosess vi er på vei inn i. Jo viktigere det globale og det europeiske perspektiv blir, desto viktigere blir også vårt nordiske samarbeide. Å kommunisere - det betyr som kjent det enkleste og

vanskeligste av alt: å dele - og etablere gjensidig forståelse lærer man nå en gang bare ved å gå veien gjennom det nære, naboforholdet, til det fjernere.

Å være leksikograf og forvalte ord i disse tider må være en misunnelsesverdig oppgave. Den situasjon dere befinner dere i, kaller faktisk på den type epokeperspektiv som vi i min profesjonelle språkverden, den teologiske, ville være tilbøyelige til å bringe til uttrykk ved å minne om viktigheten av å kjenne sin besøkelsestid. Den kommunikasjonsoppgave vi står overfor i 1990-tallets Europa, vil aldri kunne løses gjennom språklig og kulturell standardisering, eliminering av individuell /nasjonal egenart, reduksjon av mangfold. Den vil bare kunne løses gjennom bevisst dyrkelse av mangfoldet, individualiteten, egenarten som vilkår for et fellesskap tuftet på likeverd og gjensidig respekt.

Å oversette oppfattes ofte som en mekanisk leksikalsk prosess, nærmest som et stykke enkelt håndverksarbeid. Den som har forsøkt å flytte et budskap fra én tidsalder til en annen, fra et språk til et annet, fra et meningsunivers til et annet, vil vite at ingenting kan være mer feilaktig. Vår menneskelige kommunikasjon er en altfor sammensatt og mangedimensjonal størrelse til at den lar seg demontere og sette sammen igjen ved hjelp av noen form for mekaniske øvelser.

Hvor vanskelig, og derfor også hvor utrolig spennende oversetteroppgaven er, gikk for alvor opp for meg da jeg for en del år siden arbeidet med en norsk Lutherutgave. Å overføre Luthers 1500-talls tysk og latin til et lesbart 1980-talls norsk kostet et betydelig antall nattetimer, men gav innsikt og forståelse av tekstene som aldri kunne ha vært mulig å vinne på annen måte. Og til belysning av den særegne forståelsesprosess som en oversettelse er finnes det fortsatt visdom å hente i Luthers egen refleksjon omkring kunsten å oversette. I "Sendbrief vom Dolmetschen" sier han - som svar til kritikken mot hans tyske oversettelse av Det Nye testamente (1522) - at det nytter lite å spørre bokstavene i det latinske språk hvorledes man skal snakke tysk. Den som skal oversette, må gå på torvet og lese på munnen til den alminnelige kvinne og mann, så kan han gå tilbake til sitt skrivebord og sette over budskapet fra den latinske eller greske tekst til tysk.

Det er et stykke oversettervisdom som knapt har mistet noe av sin aktualitet. Ikke er det noen grunn til å tro at den kommer til å miste den heller. For om vi aldri så mye lever i billedmedienes tidsalder, er det fortsatt slik at vi mennesker er språklige vesener, henvist til å løse våre samlivsproblemer - i alle sammenhenger og i alle betydninger av ordet - ved ordets hjelp. Ordets makt blir ikke mindre om bildene og billedskjermene øker aldri så mye i omfang. Derfor forblir det en livs-viktig kulturoppgave å ta vare på ordene og granske deres fortid, nåtid og fremtid. For det er ordene som binder generasjonene sammen og gir oss historie.

Kjære nordiske leksikografer, - dere behøver ikke å frykte for arbeidsløshet! Lykke til med den første i en forhåpentligvis lang rekke av nordiske kongresser for et livsviktig fagområde.